

Näktergal

Förekommer huvudsakligen i södra Sverige upp till Mälardalsregionen, dessutom sparsamt utmed Bottenvikskusten norrut till Västerbotten. Rikligast i Skåne, Blekinge och på Öland och Gotland, där den i många trakter är en karaktärsfågel under försommarnätterna. Flyttfågel.

Rödlistestatus 2015: Livskraftig (LC)

Populationsutveckling:

1980–2012: minskning 50 %

2001–2012: stabil

Fågeldirektivet: Nej

Häckningsperiod: 10 maj – 20 juli

Ekologiska krav

Näktergalen häckar i lövskogsmiljöer längs sjöstränder, dammar, vattendrag och intill andra öppna marker. Den uppehåller sig huvudsakligen i skogsbryn och buskage, och häckar i täta buskage eller öppna lövskogar med ett välutvecklat buskskikt. Oftast är häckningsplatserna igenväxande jordbruksmarker eller andra, överblivna marker eller kantzoner av olika slag.

Trädskiktet kan bestå av flera olika lövträd, men särskilt vanliga är björk, al, körsbär, ask och alm. Buskskiktet är ofta olika viden men även slån, hagtorn eller unga exemplar av de lövträd som nämnts ovan. Den föredrar ett träd- och buskskikt med omkring 4–9 meters höjd. Låga buskage undviker den helt, liksom normalt högvuxen skog om den inte är mycket gles.

Reviren ligger oftast på fuktig mark men kan också förekomma på torrare lokaler om strukturen på träd- och buskskikt passar i övrigt.

De viktigaste kraven som näktergalen har på reviret är att det finns ett tätt, skyddande buskskikt, ytor utan eller med glest fålskikt där den kan födosöka under buskarna, samtidigt som det finns tillgång till täta bestånd av nässlor eller andra högrörter.

Nästan alltid återfinns man näktergalen i successionsstadier från öppen mark till skog. Utan påverkan t.ex. genom avverkning eller röjning blir reviret olämpligt för arten. På kort sikt innebär avverkningar att förhållandena försämras, men på några års sikt uppstår åter lämpliga miljöer. Utomlands (t.ex. i Storbritannien) finns den (eller dess nära släkting sydnäktergalen) i "skottskogar" som regelbundet avverkas för ved eller biobränsle.

I revir av näktergal är normalt inga skogliga åtgärder aktuella förutom eventuell avverkning för uttag av biobränsle, eller småskalig vedhuggning.

MAR Mikael Arinder/Skånska bilder

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

Vid avverkningar för biobränsleuttag eller vedhuggning är följande hänsyn lämplig:

- Lämna buskskiktet (<3 meter) så oskadat som möjligt, i synnerhet de större buskarna och yngre individer av lövträd.
- Plantera lövträd, om plantering alls är nödvändig.

Skogsvårdslagen säger

- Undvik skogsbruksåtgärder som kan skada hänsynskrävande miljöer, som t.ex. örtrika områden längs bäckar eller andra vattendrag, kärr och småvatten, områden vid källor eller källpåverkad mark, strand- och sumpskogar med naturskogskaraktär, brynmiljöer samt igenvuxna hagmarker eller lövängar (SKSFS 7:17).
- Lämna funktionella skyddszoner med träd och buskar mot hänsynskrävande miljöer, som bäckar, raviner, myrar och sumpskogar, boträd (rovfågelsbon), kulturmiljöer m.m. (SKSFS 7:21).
- En skyddszon utmed sjöar, vattendrag, kulturmiljöer eller mot öppen jordbruksmark lämnas oplanterad eller planterad med löv (SKSFS 7:22).

Indikator på skyddsvärd skog

Näktergalen är inte en indikator på skyddsvärda skogsmiljöer.

Regional tillämpning

Utanför södra Sveriges kustlandskap (Skåne till Gotland) är populationen betydligt glesare, och särskilt gäller detta i Norrland och inre Götaland (Kronoberg, Jönköpings och Västra Götalands län). Hänsyn är högre prioriterad i dessa delar av landet. Häckningsmiljöerna är troligen inte begränsande i de nordliga delarna av utbredningen.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Sköt miljöer med revir av näktergal genom att med avverka större buskar och träd i någon del av området med några års mellanrum, återkom till samma fläck med 10–15(20) års mellanrum. Detta kräver att det finns relativt stora områden med lämplig miljö.
- Plantera inte barrträd på nerlagd jordbruksmark där det finns näktergal.
- Släpp upp buskage på vissa delar av nerlagda åkrar, kantzoner mot vattendrag eller sjöar.

Lästips

Artfakta för näktergal. <http://artfakta.artdatabanken.se/taxon/102992>. ArtDatabankens webbplats,

British Thrust for Ornithology 2015. Managing Scrub for Nightingales. A BTO Guide for Land Managers and Conservation Practitioners. Conservation advice No. 1. (Handlar om sydnäktergal men de båda arterna har så lika krav att de kan anses likvärdiga vad gäller skötselrekommendationer.)